

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОЇ ДИСЕРТАЦІЇ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Другий (магістерський)</i>
Галузь знань	<i>02 Культура і мистецтво</i>
Спеціальність	<i>023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація</i>
Освітня програма	<i>Образотворче мистецтво</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>2 кредити ЕКТС/ 45 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції та практичні заняття</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лекції та практичні заняття: PhD, старший викладач, Гулевич Сергій Олександрович hulievych@gmail.com</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчання та результати навчання

Курс «Науково-дослідна робота за темою магістерської дисертації» спрямований на формування у студентів глибокої теоретичної системи знань у підготовці магістерської дисертації; оцінки та систематизації наукових даних, осмислення актуальних проблем за темою дисертації; Здатності досліджувати та реставрувати твори графіки.

Програма курсу передбачає культурологічний підхід, який орієнтований на взаємодії різних поглядів на історію і теорію теми магістерського дослідження.

На заняттях студенти набувають навичок з організації та методології науково-дослідної роботи, вміння проводити науковий та теоретичний аналіз; самостійно визначати наукову проблему дослідження; структурувати матеріали необхідні для викладу результатів дослідження. Курс «Наукові дослідження в образотворчому мистецтві і реставрації» передбачає цілеспрямовану діяльність студентів з літературними джерелами, архівами тощо та активну самостійну роботу.

Мета опанування дисципліни – отримання студентами компетентностей, пов'язаних із методикою наукової роботи у творчій сфері. Здатності до самостійного критичного аналізу необхідних для науково-дослідної роботи.

Предметом навчальної дисципліни є магістерська дисертація.

Компетентності: здатність до: аналізу та синтезу; пошуку та аналізу інформації з різних джерел;

використання різних прийомів та методів наукового дослідження; дотримуватись етики наукових досліджень. Володіння: методологією наукового пізнання; методикою виконання оригінальних досліджень; вміння проводити аналіз творів графіки в лабораторних умовах та подальшого їх реставрування.

Програмні результати навчання:

- володіння методикою опрацювання історичних джерел та наукової літератури;
- здатність виокремлювати проблематику дослідження та розуміти шляхи її вирішення;
- здатність до аналізу, зіставлення, синтезу, порівняння різних явищ та процесів для вирішення науково-дослідного завдання;
- здатність відобразити власні результати наукових досліджень;
- вміння застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку та обробки інформації.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна викладається в 1-му семестрі 1-го курсу навчання, освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти. Курс не залежить від навчальних дисциплін в структурно-логічній схемі освітньої програми.

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Організація та методика науково-дослідної роботи.

Тема 1.1. Теоретична складова науково-дослідної роботи.

Тема 1.2. Способи наукового дослідження.

Розділ 2. Основні складові та структура наукового дослідження.

Тема 2.1. Об'єкт та предмет наукового дослідження.

Тема 2.2. Мета та завдання дослідження.

Тема 2.3. Гіпотеза, наукова новизна та наукове завдання дослідження.

Тема 2.4. Специфіка написання висновків.

Тема 2.5. Формування списку використаних джерел, додатків.

Розділ 3. Методи наукового дослідження.

Тема 3.1. Історіографічний та біографічний методи дослідження.

Тема 3.2. Емпіричні методи дослідження.

Тема 3.2. Теоретичні методи дослідження.

Розділ 4. Особливості культурологічного та мистецтвознавчого досліджень.

Тема 4.1. Напрямки досліджень.

Тема 4.2. Концепції походження і значення культури та мистецтва.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література

1. Григорук П. М. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник / П. М. Григорук, Н. А. Хрущ. К.: Кондор, 2017. 206 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.
3. Рассел Б. Історія західної філософії. К., 1995.
4. Татаркевич В. Історія шести понять. К., 2001.
5. Українська культура. Лекції за редакцією Дмитра Антоновича. К.: Либідь, 1993.
6. Шейко В. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства: навч. посіб. / В. М. Шейко, Ю. П. Богущий, Н. М. Кушнарченко. Харків: ХДАК, 2016. 330 с.

Додаткова література

1. Кулка И. Психология искусства / пер. с чешск. И. Олива. Харьков, 2019. 556 с.
2. Пахльовська О. Ave, Europa. Київ, 2008. 652 с
3. Hegel G. Lectures on the philosophy of right, 1819–1820. Canada : UNIVERSITY OF TORONTO PRESS, 2023. 352 p
5. Kant I. Perpetual piece a philosophical essay. London : GEORGE ALLEN & UN-

6. WIN LTD, 1795. 204 p.
7. Neuman E. The Origins and history of Consciousness. New York : PRINCE-
8. TON UNIVERSITY PRESS, 1954. 439 p.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекція 1. Теоретична складова науково-дослідної роботи.

Перелік основних питань:

1. Які основні етапи формування теоретичної частини науково-дослідної роботи?
2. Які основні функції теорії в науково-дослідній роботі?
3. Які методи використовуються для теоретичного аналізу та обґрунтування дослідницької проблеми?
4. Які критерії оцінки якості теоретичної складової науково-дослідної роботи?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 2. Способи наукового дослідження.

Перелік основних питань:

1. Які основні способи наукового дослідження використовуються в сучасній науці?
2. Чим відрізняються якісні та кількісні методи дослідження, і які їх переваги та недоліки?
3. Як обирати відповідний спосіб дослідження для певної наукової проблеми?
4. Які етапи включає процес планування та проведення наукового дослідження?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 3. Об'єкт та предмет наукового дослідження.

Перелік основних питань:

1. У чому полягає різниця між об'єктом та предметом наукового дослідження?
2. Як правильно визначити об'єкт та предмет дослідження для конкретної наукової роботи?
3. Яке значення мають об'єкт і предмет дослідження для формування дослідницьких питань та гіпотез?
4. Які помилки найчастіше допускаються при визначенні об'єкта та предмета дослідження, як їх уникнути?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 4. Мета та завдання дослідження.

Перелік основних питань:

1. Яке значення має правильно сформульована мета дослідження для успішного проведення наукової роботи?
2. Які критерії використовуються для визначення мети дослідження?
3. Як правильно формулювати завдання дослідження та які їх основні характеристики?
4. Які етапи передбачає процес формулювання мети та завдань дослідження, і які помилки варто уникати на цьому етапі?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 5. Гіпотеза, наукова новизна та наукове завдання дослідження.

Перелік основних питань:

1. Що таке наукова гіпотеза, і які вимоги до її формулювання?
2. Яке значення має наукова новизна для дослідження, і як її можна визначити?
3. Які основні етапи перевірки гіпотези в процесі наукового дослідження?

4. Як відрізнити наукову новизну від повторення вже відомих результатів та яким чином можна забезпечити оригінальність дослідження?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 6. Специфіка написання висновків.

Перелік основних питань:

1. Які основні вимоги до написання висновків наукового дослідження?
2. Як структурувати висновки для забезпечення логічності та послідовності викладу?
3. Які помилки найчастіше допускаються при формулюванні висновків, і як їх уникнути?
4. Як забезпечити відповідність висновків поставленим цілям та завданням дослідження?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 7. Формування списку використаних джерел, додатків.

Перелік основних питань:

1. Які основні правила та стандарти оформлення списку використаних джерел у науковій роботі?
2. Як правильно цитувати різні типи джерел (книги, статті, веб-ресурси тощо) у наукових роботах?
3. Які критерії слід враховувати при виборі джерел для включення у список використаних джерел?
4. Яка роль додатків у науковій роботі, і як їх правильно оформлювати та структурувати?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 8. Історіографічний та біографічний методи дослідження.

Перелік основних питань:

1. У чому полягає суть історіографічного методу дослідження, і які його основні етапи?
2. Як застосовується біографічний метод дослідження в різних наукових галузях?
3. Які переваги та обмеження мають історіографічний та біографічний методи дослідження при аналізі історичних подій та постатей?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 9. Емпіричні методи дослідження.

Перелік основних питань:

1. Які основні види емпіричних методів дослідження використовуються в сучасній науці?
2. Як вибір емпіричного методу залежить від типу досліджуваної проблеми?
3. Які етапи включає процес збору та аналізу емпіричних даних?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 10. Теоретичні методи дослідження.

Перелік основних питань:

1. Які основні теоретичні методи дослідження використовуються в науковій роботі, і які їх ключові характеристики?
2. Як обирати відповідний теоретичний метод для конкретного наукового дослідження?
3. Які переваги та обмеження мають теоретичні методи у порівнянні з емпіричними методами дослідження?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 11. Напрямки досліджень.

Перелік основних питань:

1. Які основні напрямки досліджень можна виділити в сучасній науці, і як вони взаємодіють між собою?
2. Як визначити актуальний напрямок дослідження для наукової роботи, і які критерії слід враховувати при виборі напрямку?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Лекція 12. Концепції походження і значення культури та мистецтва.

Перелік основних питань:

1. Які основні концепції походження культури та мистецтва існують у сучасних наукових теоріях?
2. Як різні теоретичні підходи пояснюють значення культури та мистецтва для суспільства?
3. Які ключові фактори вплинули на формування основних концепцій про походження і значення культури та мистецтва?

Дидактичні засоби:

Презентація PowerPoint/Keynote/PDF за темою лекції.

Практичні заняття

Практичні заняття мають на меті сприяти засвоєнню і закріпленню змісту дисципліни; сформувати у студентів вміння працювати з науковим дослідженням. Практичні заняття орієнтовані на тому щоб знання отримані на лекції студенти змогли інтегрувати в тіло власного магістерського дослідження. Крім того практичні заняття орієнтовані на поглиблення вивчення графічних технік:

Практичне завдання 1, Техніки високого друку.

Каміньорит, ксилографія, лінорит, гравюра на картоні.

технічні особливості, історіографія, науково-дослідний аспект.

Практичне завдання 2, Техніки глибокого друку.

Офорт, акватинта, суха голка, лавіс.

технічні особливості, історіографія, науково-дослідний аспект.

Практичне завдання 3, Техніки плаского друку.

Літографія.

технічні особливості, історіографія, науково-дослідний аспект.

Практичне завдання 4, Техніки монотипії.

Калькотипія, монотипія, флоротипія.

технічні особливості, історіографія, науково-дослідний аспект.

Практичне завдання 5, Авторський друк.

Високий та глибокий типи друку.

технічні особливості, сапособи та засоби.

№ з/п	Назва теми практичного заняття (посилання на інформаційні джерела)
1	Практичне завдання 1, Техніки високого друку. <i>Літературні джерела: [1, 3, 5]</i>
2	Практичне завдання 2, Техніки глибокого друку. <i>Літературні джерела: [4, 5, 6]</i>
3	Практичне завдання 3, Техніки плаского друку. <i>Літературні джерела: [2, 5]</i>
4	Практичне завдання 4, Техніки монотипії. <i>Літературні джерела: [1, 3, 5]</i>
5	Практичне завдання 5, Авторський друк. <i>Літературні джерела: [1, 3, 5]</i>

№ з/п	Назва теми практичного заняття (посилання на інформаційні джерела)
5	Залік На заліку оголошується кінцева оцінка, яка ставиться у заліково-екзаменаційну відомість. Студенти, що не набрали 60 балів, а також, ті хто хочуть підвищити свою оцінку виконують залікову контрольну роботу. Студенти, що недопущені до заліку можуть здавати на занятті заборгованості. Якщо недопущений студент зміг протягом заняття отримати допуск та має більш ніж 60 балів, він отримує залікову оцінку на цьому ж занятті. Якщо студент допустився, але 60 балів не набрав, він також має право написати залікову роботу. Студенти, що отримали заздалегідь допуск та погоджуються зі своєю оцінкою, можуть не бути присутні на заліковому занятті.

6. Самостійна робота студента

№з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин СРС
1	Підготовка до аудиторних завдань	16
2	Підготовка до практичних робіт	16
3	Підготовка до заліку	6

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Наукова робота за темою магістерської дисертації», студенти мають змогу ознайомитись з теоретичною складовою під час лекцій (всього 12 лекцій). На практичних заняттях під керівництвом викладача втілюють отримані знання в тіло власних наукових досліджень.

Відвідуваність і виконання завдань

Для студентів, які бажають повноцінно засвоїти програму курсу й отримати відмінні результати навчання, необхідні 100% відвідування лекційних та практичних занять. Пропущені практичні заняття можна відпрацювати. Дедлайн підготовки та виконання завдань — передостаннє практичне заняття в семестрі.

Політика університету:

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: робота на практичних заняттях у формі творчих робіт та доповідей з використанням презентацій, наочних або ілюстративних матеріалів з проблемних питань теми або для обговорення дискусійних положень.

Календарний контроль: творчий перегляд, як контроль етапу та об'єму виконання творчої роботи, проводиться двічі на семестр.

Семестровий контроль: залік

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- роботи виконані на практичних заняттях;

Робота студента:

- наявність всіх практичних завдань визначає 75% його рейтингу з дисципліни;
- залік визначає 25% його рейтингу з дисципліни.

Студент отримає найвищий рейтинг, якщо він:

- бере активну участь у роботі на практичних заняттях;
- своєчасно та якісно виконує практичні завдання.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

- 1) Робота на практичних заняттях передбачає виконання практичних робіт. За однією практичною роботою студент може набрати 6 (шість) балів:

повна відповідь (не менше за 90% потрібної інформації), надані відповідні обґрунтування та особистий погляд, практичне застосування у власному дослідженні;	6
достатньо повна відповідь (не менше за 75% потрібної інформації), що виконана згідно з вимогами до рівня «умінь», є незначні неточності, практичне застосування у власному дослідженні;	4
неповне виконання практичного завдання (менше за 60% потрібного об'єму).	2

Календарний контроль:

Календарний контроль проводиться двічі на семестр. Метою проведення календарного контролю є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами.

Умови отримання позитивного календарного контролю	Перший календарний контроль (тиждень 8)	Другий календарний контроль (тиждень 14)
Поточний рейтинг	≥ 20 балів	≥ 40 балів

Умови допуску до семестрового контролю: семестровий рейтинг не менше 40 балів.

Семестровий контроль:

Студенти, які виконали всі умови допуску до заліку, мають рейтингову оцінку 75 балів. Під час заліку проводиться повний аналіз магістерської дисертації відповідно до наявності параметрів відповідно практичних робіт. Перевіряється володіння студентом теоретичних знань за темою. Студенти які виконали всі завдання на достатньо високому рівні отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань. Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею.

Якщо сума балів менша за 40 та виконані умови допуску, студент має продемонструвати наявність всіх практичних робіт та вільне володіння теоретичною складовою. За підсумком виставляється рейтингова оцінка.

Залікова контрольна робота передбачає 5 запитань по 5 балів за кожне запитання. Питання висувуються з переліку тих які обговорювались на лекціях. За результатами залікової роботи можна отримати 25 балів. Перелік запитань наведено у Додатку А

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100–95	Відмінно
94–85	Дуже добре

84–75	Добре
74–65	Задовільно
64–60	Достатньо
Менше, ніж 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

За наявності у студента документів, які підтверджують його участь у наукових конференціях за темою магістерської дисертації, можуть зараховуватись за відповідною тематикою та відповідними балами.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено PhD, старшим викладачем, Гулевичем Сергієм Олександровичем

Ухвалено кафедрою графіки (протокол № 14 від 1 травня 2025)

Погоджено Методичною комісією Науково-навчального Видавничо-поліграфічного інституту (протокол №12 від 30.06.2025).

Додаток А

Перелік запитань до заліку

1. Які основні етапи формування теоретичної частини науково-дослідної роботи?
2. Які основні функції теорії в науково-дослідній роботі?
3. Які методи використовуються для теоретичного аналізу та обґрунтування дослідницької проблеми?
4. Які критерії оцінки якості теоретичної складової науково-дослідної роботи?
5. Які основні способи наукового дослідження використовуються в сучасній науці?
6. Чим відрізняються якісні та кількісні методи дослідження, і які їх переваги та недоліки?
7. Як обирати відповідний спосіб дослідження для певної наукової проблеми?
8. Які етапи включає процес планування та проведення наукового дослідження?
9. У чому полягає різниця між об'єктом та предметом наукового дослідження?
10. Як правильно визначити об'єкт та предмет дослідження для конкретної наукової роботи?
11. Яке значення мають об'єкт і предмет дослідження для формування дослідницьких питань та гіпотез?
12. Які помилки найчастіше допускаються при визначенні об'єкта та предмета дослідження, як їх уникнути?
13. Яке значення має правильно сформульована мета дослідження для успішного проведення наукової роботи?
14. Які критерії використовуються для визначення мети дослідження?
15. Як правильно формулювати завдання дослідження та які їх основні характеристики?
16. Які етапи передбачає процес формулювання мети та завдань дослідження, і які помилки варто уникати на цьому етапі?
17. Що таке наукова гіпотеза, і які вимоги до її формулювання?

18. Яке значення має наукова новизна для дослідження, і як її можна визначити?
19. Які основні етапи перевірки гіпотези в процесі наукового дослідження?
20. Як відрізнити наукову новизну від повторення вже відомих результатів та яким чином можна забезпечити оригінальність дослідження?
21. Які основні вимоги до написання висновків наукового дослідження?
22. Як структурувати висновки для забезпечення логічності та послідовності викладу?
23. Які помилки найчастіше допускаються при формулюванні висновків, і як їх уникнути?
24. Як забезпечити відповідність висновків поставленим цілям та завданням дослідження?
25. Які основні правила та стандарти оформлення списку використаних джерел у науковій роботі?
26. Як правильно цитувати різні типи джерел (книги, статті, веб-ресурси тощо) у наукових роботах?
27. Які критерії слід враховувати при виборі джерел для включення у список використаних джерел?
28. Яка роль додатків у науковій роботі, і як їх правильно оформлювати та структурувати?
29. У чому полягає суть історіографічного методу дослідження, і які його основні етапи?
30. Як застосовується біографічний метод дослідження в різних наукових галузях?
31. Які переваги та обмеження мають історіографічний та біографічний методи дослідження при аналізі історичних подій та постатей?
32. Які основні види емпіричних методів дослідження використовуються в сучасній науці?
33. Як вибір емпіричного методу залежить від типу досліджуваної проблеми?
34. Які етапи включає процес збору та аналізу емпіричних даних?
35. Які основні теоретичні методи дослідження використовуються в науковій роботі, і які їх ключові характеристики?
36. Як обирати відповідний теоретичний метод для конкретного наукового дослідження?
37. Які переваги та обмеження мають теоретичні методи у порівнянні з емпіричними методами дослідження?
38. Які основні напрямки досліджень можна виділити в сучасній науці, і як вони взаємодіють між собою?
39. Як визначити актуальний напрямок дослідження для наукової роботи, і які критерії слід враховувати при виборі напрямку?
40. Які основні концепції походження культури та мистецтва існують у сучасних наукових теоріях?
41. Як різні теоретичні підходи пояснюють значення культури та мистецтва для суспільства?
42. Які ключові фактори вплинули на формування основних концепцій про походження і значення культури та мистецтва?